

KATRU DIENU BĒRNI APMALDĀS

Zviedrijas Civilās Aizsardzības biedrība, kurai ir liela praktiskā pieredze šajā jautājumā, ir nolēmusi veikt vecāku, skolotāju un aktivitāšu vadītāju izglītošanu, lai viņi savukārt apmācītu bērnus.

Izdodot šo mācību palīg līdzekli, mēs neesam uzstādījuši mērķi sniegt visas iespējamās zināšanas vai risinājumus ikkatri **sitācijai**. Mēs esam izvēlējušies vecuma grupu 4-10 gadi. Protams, šīs kategorijas bērni ir ļoti atšķirīgi, tādēļ vecākiem/skolotājiem pašiem vajadzētu improvizēt mūsu dotos piemērus atkarībā no konkrētās situācijas.

Pat, ja bērni ir ļoti nomākti un apjukusi, nonākot grūtā situācijā mežā, ir ļoti daudzi apbrīnas vērti bērnu «izdzīvošanas mākslas» piemēri.

Mēs esam šo metodisko materiālu iedalījuši trīs pamatnodaļās: bērna ievainojamība, pieaugušo resursi un bērna resursi. Ar pieaugušo resursiem saprot profesionālu meklētāju un glābšanas dienestu, kā arī policijas iespējas. Gandrīz vienmēr šie dienesti savus pienākumus veic nevainojami.

Ar bērna resursiem saprot, ja bērns, kurš ir apmaldījies, zin dažus elementārus izdzīvošanas un «atrod-mani» paņēmienus. Ja tiek izmantoti gan pieaugušo, gan bērnu resursi, pieaug iespēja, ka meklēšana būs sekmīga.

Tādēļ mēs vēlreiz pasvītrojam, cik svarīgi ir dot bērniem līdzekļus, citiem vārdiem sakot, zināšanas, kas var kļūt izšķirošas, lai izdzīvotu situācijā, kādā ikkatru dienu nokļūst vismaz 2 zviedru bērni.

Civilās aizsardzības biedrības nodaļa, kura nodarbojas ar šiem jautājumiem, visu laiku seko, kādi pētījumi tiek veikti pasaulē un tādēļ arī dažas nodaļas šajā metodiskajā materiālā balstās uz ASV nacionālās glābšanas un meklēšanas biedrības (NASAR) datiem.

Pirmā bērnu apmācības programma tika sarakstīta 1981. gadā Sandjego, ASV, autori Ab Taylor un Tom Jacobs, pēc tam, kad kāda meklēšana beidzās tragiski, jo zēns bija nosalis un miris pirms viņu atrada. Apmācības nosaukums ir «Hug A Tree» (Apkamp koku), kas arī ir iedvesmojusi šā daudz plašākā metodiskā materiāla autorus.

1984. gadā Kanādā Collen Politano sarakstīja mācību līdzekli «Lost in the woods» (Apmaldījies mežā). Mēs esam izmantojuši vairākus vingrinājumus un idejas no šī Kanādas materiāla. Tomēr pamatā mācību brošūra balstās uz Zviedrijas pētījumiem, pieredzi un vietējiem apstākļiem.

Mēs iesakām šī materiāla lietotājiem piedalīties Civilās Aizsardzības biedrības instruktoruursos. Šajosursos tiek apskatīti vietējie priekšnosacījumi, īpašie apstākļi un potenciāli bīstamās vietas bērniem, kā arī pārējie materiāli un fakti, kas attiecas uz konkrēto apvidu.

TĀDĒĻ MUMS IR JĀAPMĀCA BĒRNI

Iemesli un cēloņi, kāpēc bērni apmaldās, ir neskaitāmi, no kuriem dažus aplūkosim tuvāk. Atšķirībā no pieaugušajiem bērni, kuri apmaldās, atkarībā no vecuma un attīstības pakāpes, ne vienmēr aptver, ka ir apmaldījušies vai ka situācija var kļūt bīstama. Bērni dzīvo patreizējā momentā un ir pilnīgi nesagatavoti tām grūtībām un problēmām, kas var rasties vēlāk. Viņi var reaģēt tikai jūtu iespaidā un darīt to, kas tajā brīdī ienāk prātā. Bērnam nav ne tik liela pieredze, ne zināšanas, ne loģiskā domāšana kā pieaugušajiem, lai izmantotu tās atpakaļceļa atrašanai, iepļānotu īstas un iedomātas grūtības un mācētu stāties tām pretī. Bērni bieži nobīstas no meklētājiem un slēpjas līdz atpazīst kādu no pieaugušajiem.

Bez tam bērniem pat līdz 15 gadu vecumam ir apmēram uz pusi ātrāka vielmaiņa nekā pieaugušajiem, kas savukārt nozīmē, ka viņiem ātrāk nekā lielajiem kritīsies cukura sastāvs asinīs, trūks šķidrums un pazemināsies ķermeņa temperatūra, tas būtiski ietekmē bērna pašsajūtu.

Tādēļ ir svarīgi, lai pieaugušie spētu ātri atrast bērnu un apmācītu bērnus, kā uzturēt savus spēkus un resursus un kā palīdzēt pieaugušajiem ātri viņus atrast.

1. BĒRNS IR JŪTĪGS

Bērna spēja uztvert, spriest un rīkoties attiecīgā situācijā ir būtiski atkarīga no vecuma. Neskatoties uz iespējamiem izņēmumiem, šeit apskatīsim vispārējās atšķirības:

Bērni vecumā no 1 līdz 3 gadiem:

- Galvenokārt viņi paši neaptver, ka ir apmaldījušies.
- Viņiem tikpat kā nemaz nepiemīt orientēšanās spēja un virziena izjūta.
- Viņi klejo apkārt bez noteikta mērķa.
- Viņi noguļas tur, kur tas šķiet pieņemami, piemēram, zem cieši saaugušiem kokiem vai krūmiem, blakus izgāztiem kokiem vai celmiem, klinšu plaisās un zem galdiem atpūtas vietās.

Bērni vecumā no 3 līdz 6 gadiem:

- Šajā vecumā bērni ir kustīgāki un var pārvietoties ievērojami tālāk nekā bērni vecumā no 1 līdz 3 gadiem.
- Viņi saprot, ka ir apmaldījušies un mēģina paši nokļūt mājās, vai līdz vietai, kuru viņi pazīst.
- Viņi interesējas par visu un ir zinātkāri, tāpēc viņi var apmaldīties sekojot kādam dzīvniekam vai dodoties līdz vecākiem biedriem, vai arī mēģinot atklāt pasauli uz savu roku.

Bērni vecumā no 6 līdz 12 gadiem:

- Viņu orientēšanās spēja un virziena izjūta ir labi attīstīta.
- Vispārīgā gadījumā viņi labi orientējas pierastā vidē, bet kļūst dezorientēti un apmulsuši, nokļūstot nepazīstamā apkārtnē.
- Viņi var aizbēgt un paslēpties ar nodomu: lai izbēgtu no soda, lai sodītu vecākus, lai izpelnītos uzmanību vai lai dotu iespēju pašēļot pašam sevi.
- Neatkarīgi no tā, vai viņi ir apmaldījušies pa istam, vai arī tikai paslēpušies, visbiežāk viņi neatbild, dzirdot saucam viņus vārdā.
- Tuvojoties tumsai, pieaug viņu vēlme tikt pamanītiem un atrastiem.
- Bērni vecumā no 6 līdz 12 gadiem sajūt tās pašas bailes un viņiem rodas tās pašas problēmas kā pieaugušajiem, ar vienīgo atšķirību, ka bērni jūtas bezpalīdzīgāki.
- Visbiežāk viņi apmaldās, kad vecāki jeb citi pieaugušie aizveduši viņus neierastā vidē.

Ēdiena trūkums

Bērniem līdz 15 gadiem ir uz pusi ātrāka vielmaiņa nekā pieaugušajiem. Tas nozīmē, ka viņi ātrāk kļūst izsalkuši un, ja viņi neatrod ko ēdamu, tie ātrāk nekā pieaugušie cieš no pazemināta cukura satura asinīs.

Daži simptomi, kas norāda uz pazeminātu asinscukura līmeni asinīs:

- paaugstināta uzbudināmība, bērns kļūst sabozies un čīkstīgs;
- izpaužas egoisms;
- nogurums, neveiklums;
- galvas sāpes;
- pazemināta domāšanas un reakcijas spēja.

Ja bērns saprot, ka ir apmaldījies, viņš kļūst satraukts un sāk skraidīt pa mežu, pastiprinātas muskuļu darbības dēļ, patērējot jau tā ierobežoto cukura krājumu. Atšķirībā no citām ķermeņa daļām smadzenes kā enerģijas avotu var izmantot tikai cukuru, lai strādātu efektīvi: šķīrotu un apstrādātu iespaidus, pieredzi un iegūtās zināšanas. Bērns, kuram ir pazemināts asinscukura līmenis (līdzīgi kā pieaugušais šādā situācijā), var pieņemt visnegaidītākos un pārsteidzošākos lēmumus, tāpēc to uzvedību un rīcību ir ļoti grūti paredzēt.

Muskuļiem nepieciešams cukurs, lai tie varētu izdarīt straujas kustības. Ja bērna cukura krājumi beigušies, tā kustības kļūst neveiklas un bērns nespēj laikus reaģēt uz bedrēm, iedobumiem, grāvjiem, saknēm un citiem šķēršļiem, tādējādi radot risku paklupt un savainot sevi. Tāpēc ļoti svarīgi ir panākt, lai bērns paliek uz vietas, ja ir apmaldījies, un pārāk ātri neizmanto savu cukura rezerves asinīs. Vienīgais veids, kā varētu aizkavēt cukura satura pazemināšanos asinīs, ir ēst cukuru vai cieti saturošus produktus, kas būtu iespējams, ja bērnam līdzī būtu konfektes vai paciņa rozīņu.

Taču nebūtu ieteicams mācīt bērniem ēst ogas, jo pastāv risks, ka bērns varētu sajaukt un apēst kādas indīgas ogas (piemēram, melleņu vietā — čūskogas vai maijpuķīšu ogas, bet brūkleņu vietā — žagatiņas ogas).

Ūdens trūkums organismā

Lai ķermenis varētu funkcionēt efektīvi, mums dienas laikā ēdot un dzerot jāuzņem daudz ūdens. Tā kā mazi bērni ir ļoti aktīvi, viņi lielu ūdens daudzumu izdala ar sviedriem. Ja bērniem nav iespējams «papildināt» ūdens krājumus, viņi var ciest no šķidrums trūkuma organismā.

Daži būtiski simptomi, kas norāda uz šķidrums trūkumu organismā:

- slāpju sajūta;
- gurdenums, miegainība;
- pazemināta domāšanas spēja;
- slikta dūša;
- tumšs urīns.

Ja bērns ir uzņēmis pietiekošu ūdens daudzumu pirms apmaldīšanās un nav ļoti svīdis, viņš var iztikt bez ūdens dažas (3) diennaktis. Turpretī, ja ārā ir auksts, bērnam ir biežāk jāčurā un šķidrums zudums palielinās.

Kā redzams ir ļoti svarīgi, lai bērnam būtu iespējams padzerties.

Bet šeit ir būtisks iemesls brīdināt: lielākā daļa mazo bērnu, kas aiziet bojā brīvā dabā, noslikst. Tas var notikt pat tad, ja bērns ar seju iekrīt seklā ūdens peļķē. Iemesls tam, ka tik daudz bērnu iekrīt akās, ezeros un citās ūdens krātuvēs, ir tas, ka bērna galva ir proporcionāli lielāka un smagāka nekā pārējais ķermenis. Noliecies padzerties, bērns var viegli zaudēt līdzsvaru un iekrist ūdenī. Tas nozīmē, ka jāiemāca bērnus izvairīties dzert ūdeni no ūdenskrātuvēm, jo sliktākajā gadījumā bērns var noslikst. Tāpēc ir svarīgi pēc iespējas ātrāk sazināties ar policiju, lai varētu uzsākt meklēšanu un bērns tiktu atrasts, pirms šķidrums trūkums organismā radījis nopietnas sekas.

Toties bērniem vecumā no 8 līdz 10 gadiem svarīgi ir norādīt, ka ūdeni dzert nepieciešams, lai viņiem būtu vairāk spēka. Ūdeni var dzert no tekošiem avotiem un ezeriem. Stāvošu ūdeni vai ūdeni no peļķēm dzert nav ieteicams. Taču svarīgi ir piezīmēt, lai bērns dzerot nesaslapinātu drēbes.

Ķermeņa temperatūras pazemināšanās sekas

Bērna ķermeņa temperatūras pazemināšanās var būt vai nu nenozīmīga, vai arī draudoša, atkarībā no laika apstākļiem un gadalaika. + 22° karstai vasaras dienai var sekot +8° vēsa nakts. Bērns plānās vasaras drēbēs, kas nedod siltumu, nakti mežā pavadīs drēbēdams aiz aukstuma.

Temperatūra grādos norādīta ķermenim un galvai; rokas un kājas var panest nedaudz zemāku temperatūru.

- +37 Normāla atpūtas stāvokļa temperatūra.
- +35 Auksti drebuļi, nepatīkama sajūta, auksti kāju un roku pirksti, drebēšana (ķermenis mēģina sasildīties muskuļu darbības rezultātā), samazinātas darbaspējas; bērns kļuvis stīvs, kūtrs un mazrunīgs. Pasliktināta reakcija.

Ja ķermeņa atdzišana turpinās:

- +34 Drebs no aukstuma (ķermenis ar spēcīgu muskuļu darbu pastiprina siltuma rašanos), bērns guļ embrijam līdzīgā pozā, nespējīgs pats sev palīdzēt.
- +33 Krampji, rokas un kājas saslēgtas izliektā stāvoklī, drebēšana vairs nav.
- +29 Bezsamaņa, stāvoklis kritisks.
- +25 Sirds ritms saraustīts, pastāv risks, ka sirds varētu apstāties.

Atrodot bērnu, kura ķermenis ir ļoti atdzisis (kājas un rokas ir ledusaukstas), viņš jāizolē, ievīstot segā vai siltā jakā. Nekādā gadījumā nedrīkst bērnu tūlīt ienest siltā telpā. Pārāk ātra atsilšana var būt kaitīga. Par bērna tālāko aprūpi jākonsultējas ar ārstu.

Psiholoģiskie faktori, kas ietekmē izjūtas un rīcību

- Bailes, nemiers, pamestības sajūta, bailes no tumsas.
- Fantāzijas, piemēram, spoki, troļļi, savvaļas dzīvnieki, ļauni pieaugušie.

Dažreiz vecāku brīdinājumi, kas izteikti ar labu nodomu, var novest pie tā, ka bērns slēpjas un nedodas rokā meklētājiem.

- Bērni ir iemācījušies, ka viņi nedrīkst runāt vai doties līdzī svešiem cilvēkiem.
- Bērniem ir draudēts ar nepatīkšanām vai sodu, ja viņi kaut ko sliktu izdarīs, vai arī laikā neieradīsies mājās.

2. PIEAUGUŠO RESURSI

Eiropā galvenokārt tā ir policija, kuras uzdevums ir pazudušu personu meklēšana. Pirmām kārtām policija izmanto pati savus resursus, bet nepieciešamības gadījumā var pieaicināt papildspēkus, kā piemēram, militāro personālu, brīvprātīgos civiliedzīvotājus, vai speciāli apmācītas meklētāju grupas.

Taču katrā valstī var būt atšķirības, kā šis darbs ir organizēts, tāpēc svarīgi ir noskaidrot, kur jāgriežas attiecīgā situācijā.

Kā tiek izmantoti dažādie pieaugušo resursi

POLICIJAS MAŠĪNAS ir gatavas tūlītējai darbībai. Tās tiek izmantotas pirmām kārtām patrulēšanai pa noteiktās apkārtnes ceļiem. Tās nelieto sirēnas, jo tas varētu pārāk satraukt nomaldījušos personu, ja pēkšņi no visām pusēm ar lielu troksni tuvojas policijas mašīnas.

POLICIJAS SUŅU PATRUĻA ir ļoti efektīva meklēšanā.

Policija šajā gadījumā izmanto suņu fenomenālo ožu, kas ir apmēram 100 000 reižu jūtīgāka nekā cilvēkam.

Suņi var izsekot smaržu pēdām uz nomīdītām augu daļām, zemes un citām lietām, ko bērns aizskāris savā ceļā, kā arī var sajūst bērna paša «īpašo smaržu». Labvēlīgos apstākļos (vēss, mitrs laiks) suņi var izsekot pa pēdām pat 12 stundas pēc tam, kad bērns bijis šajā vietā.

Suņu patruļa, kas piedalās meklēšanā, sastāv no suņa pavadonā un suņa garā saitē. Suņi var atbrīvot no saites tikai ļoti labi pārrēdzamās vietās, kur suņa pavadonis to var paturēt redzes lokā. Lai sunim nodrošinātu vislabākos priekšnoteikumus bērna pēdu meklējumos, vēlams, lai neviens cits nebūtu nopēdojis apvidu, atstājot savas «īpašās smaržas». Ja ir iespēja izmantot meklēšanā policijas suņus, dariet to pēc iespējas ātrāk. Ļoti būtiski, ja kāds suņu patruļai var norādīt vietu, kur bērns redzēts pēdējo reizi pirms pazušas, kā arī kur meklēts pirms policijas ierašanās. Tas dos vislielākās iespējas atrast bērnu.

POLICIJAS HELIKOPTERI galvenokārt tiek izmantoti, lai pārlūkotu lielas, atklātas teritorijas, kā laukus un meža klajumus. Arī iekšzemes ezeru izlūkošanai var izmantot helikopteru. To var izmantot arī lai pārlūkotu ne pārāk blīvi noaugušus meža apvidus. Bērns, kas atklātā vietā stāv vai guļ, ir ļoti redzams no gaisa.

Blīvi noaugušos lapkoku vai skujkoku mežos turpretī ir grūti pamanīt apmaldījušos, tāpēc tādos gadījumos helikopteru izmanto, lai novērotu meža ceļņus un takas, un nomaļus atrodošās ēkas. Meklēšanu tādos mežos parasti veic ar suņu patruļām vai meklēšanas grupām.

SILTUMJŪTĪGĀ KAMERA ir helikopterī iebūvēts palīgīdzeklis. Kamera reģistrē apmaldījušās personas ķermeņa siltuma starojumu. Kamera vislabāk funkcionē vēsā un mākoņainā laikā, jo tad ir lielāks kontrasts starp silto ķermeni un apkārtējo vidi. Skaidrā, siltā un saulainā dienā saule sasilda zemes virskārtu un akmeņus, kā rezultātā no tiem izstarotais siltums ir grūti atšķirams no cilvēka ķermeņa izstarotā siltuma. Tikai ar kameras palīdzību ir grūtības atšķirt, piemēram, stirnu no cilvēka. Tāpēc no helikoptera marķētos objektus jāpārbauda ar policijas vai suņu patruļām.

POLICIJAS PATRUĻAS ir ātri noorganizējamās un tās var sūtīt pārmeklēt taciņas un ceļus, kā arī iespējamās vietas, kur varētu atrasties meklējamais. Tās pārbauda būdiņas, celtnes un visas potenciālās vietas, kur nomaldījusies persona varētu būt atradusi patvērumu. Tās meklē pēdas, apģērba gabalus vai citas lietas, ko bērns varētu būt atstājis aiz sevis.

MEKLĒTĀJU GRUPU organizē policija, kur katrā ir viens atbildīgais vadītājs. Grupa var sastāvēt no policistiem, militārām personām, apsardzes darbiniekiem, īpaši apmācītiem

brīvprātīgajiem, vai arī no citām organizācijām, kuras vietējā policijas iestāde ir iepriekš apmācījusi un noslēgusi vienošanos par to iesaistīšanu meklēšanā nepieciešamības gadījumā.

Meklēšanas grupas dalībnieki ir pakļauti policistiem, kuri tos nepārtraukti informē par stāvokli, organizē, sastāda un vada meklētāju ķēdes. Nepieciešamības gadījumā, ja tas iespējams, ir akceptējama arī brīvprātīgo iesaistīšana meklēšanā, bet pirmām kārtām policija izmanto savus resursus. Reti apdzīvotos apvidos policija nekavējoties var griezties pie vietējiem iedzīvotājiem pēc palīdzības.

Apvidus tiek pārmeklēts pēc noteiktas shēmas, rajonu pēc rajona. Ja meklētais tur neatrodas, meklēšanu turpina jaunā rajonā.

Kad mēs esam noskaidrojuši, kādai fiziskai un psihiskai piepūlei bērns ir pakļauts apmaldīšanās gadījumā, kā arī cik laikietilpīgs ir policijas sagatavošanās darbs meklēšanai, ir skaidrs, ka par pazušanu jācenšas paziņot pēc iespējas ātrāk. Līdz efektīvas meklēšanas sākumam tāpat paiet diezgan ilgs laiks.

Tas ir saprotams, ka vecāki, atbildīgie vadītāji vai skolotāji meklēšanu uzsāk paši, jo bērnam jābūt tepat tuvumā, bet, ja stundas laikā viņu neizdodas atrast, tad ir laiks par to ziņot policijai. Labāk sacelt trauksmi, kura vēlāk jāatsauc, ja bērns tiek atrasts, nekā policija saņem ziņu pārāk vēlu, kā rezultātā ir pazaudēts tik dārgais sagatavošanās laiks.

Katra nokavēta stunda apgrūtina meklēšanu:

- bērns paspēj aiziet pārāk tālu un ir jāpārmeklē lielāka teritorija (ar katru stundu meklēšanas teritorija palielinās 4 reizes, ja nav zināms, kādā virzienā bērns aizgājis);
- pēdas « atdziest» un policijas suņiem ir grūtāk tām sekot;
- tumsa apgrūtina un ierobežo meklēšanu, piemēram, tumsā nav iespējams izmantot policijas helikopteru.

Cieš arī bērns:

- bērns ir pakļauts laika apstākļiem un drīz kļūst nespējīgs tikt galā ar sevi;
- ar laiku pieaug iespēja bērnam savainot sevi, vai arī citādā veidā pakļaut briesmām;
- pārtikas un ūdens trūkums, siltuma zudums, kā arī bailes un nedrošība, atstāj negatīvu ietekmi uz bērna ķermeni un psihi, pat nedaudzu stundu laikā.

3. BĒRNA IESPĒJAS

Kas būtu jāzina bērnam

Ņemot par pamatu to, kā bērns reaģē, kā viņu iespaido šāda situācija un kā notiek meklēšana, mēs varam iemācīt bērnam trīs «zelta» likumus:

1. APKAMP KOKU!

Bērnam vispirms jāapvalda jūtas, kuras rada paniku, un jāpārtrauc maldīšanās mežā. Apstājies pie koka un apkamp to!

2. ESI REDZAMS UN DZIRDAMS!

Bērnam vienmēr vajadzētu būt līdzī svilpei, ko lietot nepieciešamības gadījumā. Bez tam bērnam vajadzētu mācēt izgatavot vienkāršu SOS signālu.

3. SAGLABĀ SILTUMU!

Bērnam vajadzētu paturēt mugurā visas drēbes un mācēt uzcelt vienkāršu aizsargu pret aukstumu (būdiņu).

Dienas nodarbība: «Apkamp koku.

Esi redzams un dzirdams. Saglabā siltumu.»

Ņemot vērā pirmsskolas bērnu atšķirības vecumā un attīstībā, ne visi bērni var saprast un aptvert turpmāk minētās zināšanas pilnā apjomā.

Kā to iemācīt bērniem dažādās vecuma grupās un kādos apjomos jāizlemj pirmsskolas iestāžu audzinātājiem vai instruktoriem pašiem, vadoties pēc savas pieredzes un zināšanām par bērnu vecumu un brieduma pakāpi. Arī šeit ir spēkā pamatlikums, ka bērni labāk iemācās darot.

Spēlēm labāk vajadzētu notikt dabā, vai nu mazā meža pudurī vai meža klajumā. Spēles un vingrinājumi reālajā vidē dod vislabāko efektu. Pat eksperimentiem vajadzētu notikt laukā, lai varētu gan parādīt, gan izmēģināt, gan izjust visu kā īstenībā.

Ņemiet vērā, ka bērns nevar visu iemācīties vienā reizē. Vingrinājumus vajadzētu atkārtot.

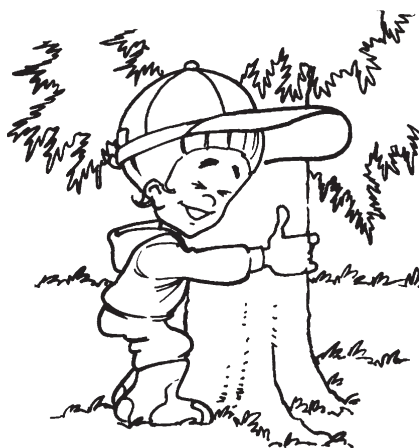
Priekšlikums dienas nodarbībām, kurās bērni izmēģina un iemācās daudz lietderīgu iemaņu. Visu laiku sarunājieties ar bērniem, lai viņi var fantazēt un aptvert informāciju.

* Pirms spēles/vingrinājumiem, kuri notiek laukā, vadītājam/skolotājam jāpieprasa un jāsaņem atļauja no privātās zemes īpašnieka.

* Mēs iesakām sadarboties ar vietējo policiju, lai vajadzības gadījumā būtu iespējams izmantot suņu patruļu.

* Izdaliet bērniem svilpes vai arī pārbaudiet, vai katram tā ir līdzī no mājām.

* Izlasiet bērniem pasaku par Maldī (tā atrodas šajā brošūrā), apspriediet to, lai bērni saprot, ko nozīmē «apmaldīties».

* Mēs ceram, ka jūsu rīcībā ir attēli tekstam «Apmaldīties mežā», kuri papildina šo meto-disko materiālu. Tos vajadzētu parādīt bērniem, pārrunājot dažādās situācijas. Attēli ir pe-dagoģisks palīglīdzeklis, kuru var izmantot atkārtotot iegūtās zināšanas. Tos ļoti labi var izmantot kā nobeigumu dienas nodarbībai «Apkamp koku — Esi redzams un dzirdams — Saglabā siltumu».

Ar nelielu bērnu grupiņu dodieties mežā tā, lai nevarētu redzēt ne apdzīvotu vietu, ne ceļus un bērni varētu izlikties, ka ir apmaldījušies un nezina, kā atrast mājupeļu.

Pajautājiet bērniem, kā viņi justos šādā situācijā. Būtu nobijušies? Raudātu? Sauktu pēc mammas un tēta? Ļaujiet bērniem pašiem domāt, fantazēt un atrast atbildi.

Pēc vadītāja/skolotāja norādījuma uzaiciniet bērnus reizē kliegt «HALLO» tik skaļi, cik iespējams. Pajautājiet, kādas bija sajūtas. Jo vairāk cilvēks kliez, kad ir apmaldīties, jo bailīgāks un nemierīgāks viņš kļūst. Balss īpaši tālu nav dzirdama. Un tā kliezot ātri var iestāties balss aizsmakums. Tādēļ labāk lietot svilpi. Lieciet bērniem pūst svilpes — gan viņi, gan jūs atzīsiet, ka tās ir dzirdamas labāk. Mēģinājumi ir pierādījuši, ka svilpes ir dzir-damas tālāk nekā balss. Māciet bērniem, ka jāpūš svilpē ik pa brīdim, pat tad, ja viņi neredz nevienu cilvēku, jo kāds to tomēr var sadzirdēt.

Vēl svarīgāk ir izmantot svilpi, ja dzird kādu saucam.

Svilpe sniedz arī drošības sajūtu. Ja bērnam ir bailes no tumsas, tad svilpe aizbaida prom gan īstos, gan iedomātos dzīvniekus.

Izstāstiet, ka visi nobīstas un kļūst nemierīgi, kad ir apmaldījušies un ka tas ir pavisam da-biski un notiek ar visiem, pat pieaugušajiem. Bīstami ir, ja cilvēks ļaujas panikai un sāk skriet. Tad viņš nomaldās vēl vairāk, savīst, var pakrist un savainoties. Vislabāk ir palikt uz vietas, īpaši tad, ja nezina, uz kuru pusi doties.

Labs paņēmieni, kā nekrīt panikā: parādiēt, ka var apkampt koku, lai mazinātu bailes. Pastāstiet, ka koki arī ir dzīvas būtnes, lai gan tie nevar ne runāt, ne kustēties kā mēs — cilvēki, bet tie tomēr var sniegt drošību, mierinājumu un patvērumu. Koks kļūs par tavu draugu līdz pieaugušie tevi atradīs. Ar koku var sarunāties un atbalstīties pret to. Labāk izvēlies savu koku klajuma malā, tad tevi vieglāk varēs ieraudzīt no helikoptera.

Ir ļoti svarīgi panākt, lai bērni paliktu uz vietas, jo viņi var pārvietoties neiedomājami tālu, ja skrien vai iet bez mērķa. Meklēšanas apvidus kļūst ļoti plašs un iespējas ātri atrast bērnu samazinās. Paliekot uz vietas, bērns saglabā tik vērtīgo enerģiju, kura var noderēt vēlāk. Ja panāk, ka bērns paliek pie koka, tad viņš pārvar savas pirmās bailes un nekrīt panikā un, sajutis drošību, ir ļoti iespējams, ka bērns nedosies tālāk.

Uzsveriet, ka pieaugušie darīs visu iespējamo, lai viņus atrastu, bet tas var prasīt laiku. Paskaidrojiet, ka pieaugušie nepārtrauks meklēšanu līdz bērns netiks atrasts. Izstāstiet, ka pirmie meklēs vecāki/ skolotāji/ vadītāji. Tādēļ ir svarīgi, lai bērns neietu tālu prom, bet pa-liktu uz vietas. Nepieciešamības gadījumā iesaistīsies citi sveši cilvēki, meklējot gan mežā, gan pa ceļiem, gan ar helikopteriem. Tādēļ nevajadzētu nobīties, ieraugot mežā cilvēkus vai redzot lidojam helikopteri. Tad ir īstais brīdis saukt pēc palīdzības un nebūs necik ilgi jāgaida, kad atkal būs mājās pie vecākiem.

Nebaidies no bailēm.

Bērnu dabīga reakcija ir paslēpties, ja viņi ir nobijušies. Viņi var būt sēdējuši klusajā mežā stundas vai pat dienas un tad pēkšņi sāk knakšķēt un brīkšķēt, tiek saukts bērna vārds un bērna virzienā nāk daudz cilvēku. Tas ir dabīgi, ja bērns paslēpjas šādā situācijā.

Nav arī neparasti, ka bērni nedodas rokā, jo viņi jūtas vainīgi un baidās saņemt rājienu vai sodu. Bez tam vecāki ir mācījuši bērnam izvairīties no svešiem cilvēkiem un tas pastiprina tieksmi paslēpties.

Parasti helikopteri lido augstu, neradot lielu troksni, bet, izmantojot tos meklēšanā, tie lido 100—150 m augstumā. Stiprā motora rūkoņa, helikoptera lielums un spēcīgās brāzmas no helikoptera var nobaidīt bērnus un viņi paslēpjas.

Tādēļ ir svarīgi iemācīt bērniem izveidot kādu vienkāršu SOS signālu, kurš ir redzams arī tad, ja bērns ir paslēpies. Piemēri ir aplūkoti tālāk tekstā. Pastaigas laikā var vingrināties izveidot SOS signālus. Katru reizi ieteicams apgūt tikai vienu signāla veidošanu.

Takas — ceļi.

Dodieties ar bērniem tālāk mežā: ja atrodat taku vai meža ceļu, pastāstiet, ka to tuvumā tiek meklēts vispirms. Tādēļ labāk ir atrasties taku vai ceļu tuvumā, jo tad vislabāk var redzēt, ja kāds meklē.

Pats par sevi saprotams, ka ir svarīgi uzsvērt, ka bērniem nevajadzētu iziet uz ceļiem, ir pārāk liels risks, ka bērns nepaspēs izvairīties no braucošām mašīnām. Bez tam, bērns no noguruma, šķidruma un pārtikas trūkuma neapņemas briesmas un arī nereaģē normāli.

Stop — zīme

Parādiet, ka noliekot pāri takai egļu zarus vai novelkot pāri ceļam svītras, tiek izveidota «stop—zīme», kuru meklētāji pamanīs un apstāsies. Trīs paralēles nozīmē SOS.

Tie, kuri meklē, pievērs uzmanību visam, kas norāda, ka apmaldījušais atrodas tuvumā. Trīs paralēlas zīmes pāri takai norādīs uz nepieciešamību pamatīgāk pārmeklēt apkārtni. Ir gadījies, ka apmaldījis pieaugušais ir apstādinājis mašīnas uz ceļa izveidodams šādu SOS signālu.

Helikopteri.

Dodieties ar bērniem tālāk līdz klajumam vai meža malai. Izstāstiet, ka laukā, klajās vietās, policijai meklējot ar helikopteru, cilvēks ir pamanāms labāk. Lieciet bērniem uzcelt 2×2m lielu krustu no dabā atrodamā materiāla: kā egļu zari, lapas, kārtis vai arī nomīdīt zāli liela krusta veidā. Iztēlojieties, ka tuvojas helikopters. Lieciet viņiem skraidīt apkārt, mājot ar rokām, jo kustība ir ļoti labi pamanāma no helikoptera. Izjauciet krustu, pirms jūs dodieties tālāk.

Aizsardzība pret mitrumu un vēju.

Vadītājs/ skolotājs uzaicina bērnus pastāstīt par sajūtām, kādas rodas stāvot klajumā vai mežmalā, ja pūš vējš vai lietus. Pastāstiet bērniem, ka no vēja un lietus viņi sāks salt un ka mitrās drēbes vēl vairāk pastiprinās aukstuma sajūtu. Tādēļ ir svarīgi meklēt patvērumu. Bērns drēbes var saslapināt arī čurājot, kā rezultātā mitrās bikses aizvadīs ķermeņa siltumu. Bērnam vajadzētu izvairīties piečurāt bikses.

Mēs saprotam, ka mazam bērnam varētu būt problemātiski atpogāt, novilkt, uzvilkt un aizpogāt kombinezonu. Ja bērns netiek ar to galā, tad labāk ir, ja viņš apčurājas, nekā riskē nosalt tādēļ, ka nevar apģērbties.

Dodieties tālāk mežā, kur tik ļoti nepūš vējš. Sameklējiet biezu, zemu noaugušu egli, zem kuras var paslēpties. Pastāstiet, ka egle aizsargā no vēja un lietus. Tā ir arī labākā vieta gulēšanai — ar nosacījumu, ka zeme zem egles ir sausa. Ļaujiet bērniem palīst zem egles, nolaužot sausus zarus tā, lai pietiek vietas. Ja iespējams, lieciet bērniem sadalīties pa trīs un uzcelt zem dažām eglēm zaru būdiņas. Ja tuvumā nav egļu, parādiet kādu labu krūmāju vai biezu lapkoku, kuri var sniegt patvērumu. Ja neatrod nevienu piemērotu koku, uzceliet tikai būdiņu. Sapulciniet bērnus un pārrunājiet ar viņiem, vai viņus būs iespējams pamanīt šādās būdiņās.

Esi redzams

Ir dabiski, ka bērni paslēpjas, kad viņi ir nobijušies vai nedroši. Akceptējot šo faktu, mums vajadzētu viņiem iemācīt izvēlēties par patvērumu egli vai krūmāju. Ja bērni izvēlas par paslēptuvi vietas zem apgāztiem celmiem un koku stumbriem, tad palielinās risks, ka viņi var tikt saspiesti, ja celms vai koks izkustas.

Lai bērni būtu vieglāk pamanāmi un atrodami, kad viņi ir paslēpušies zem kokiem vai krūmājos, vecākiem vajadzētu ģērbt bērnus košās drēbēs un uzšūt atstarotājus ap pie durknēm un bikšu starām.

Signāli

Bērni paši var apvilkt riņķi, izveidot mazu grāvīti vai uzcelt žogu apkārt savai eglei. Meklētāji ievēros grāvīti vai žodziņu pat, ja bērns gulēs paslēpies zem egles vai krūmājā. «Apgabals», kuru bērns izveido, norobežo viņu no bīstamās ārpusaules un palielina bērna drošības sajūtu.

Cits efektīvs SOS signāls ir eglē iekārti rotājumi. Tie var būt bundžas, riteņa kameras, papīri vai jebkura cita mežā atrasta lieta. Ja šos būtiski atšķirīgos priekšmetus sakarina eglē, tad tas izskatās nedabiski un piesaista meklētāju uzmanību.

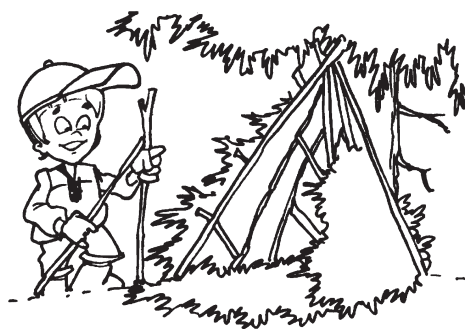
Lieciet bērniem izveidot grāvīti vai uzcelt žogu apkārt viņu būdīnai un sakarināt kaut ko uz būdīnas vai eglē.

Aukstums.

Ļaujiet bērniem 10 — 15 minūtes atpūsties savās būdīnās. Pajautājiet, vai mugura un ķermenis, kuri ir saskarē ar zemi, jūt aukstumu. Sapulciniet viņus kopā un pastāstiet, ka, guļot uz zemes, ātri sāk salt. Parādiet bērniem, kā pareizi jālauz egļu zari (mazākais 10 cm no stumbra, lai nenodarītu ļaunumu eglei), pēc tam nolieciet tos būdīnā uz zemes, izveidojot gultu/grīdu. Kā alternatīvu var izmantot sausu materiālu; tādu kā: sausas lapas, sausu zāli (ļoti svarīgi sausu, jo mitrs materiāls pazemina ķermeņa temperatūru). Izolējošam slānim jābūt vismaz 15 cm biežam. Ja bērni nevar nolauzt egļu zarus, tad par grīdu var izmantot sausus zarus.

Ja jūs esat laukā aukstā laikā, tad ir īstais brīdis pastāstīt, cik svarīgi ir saglabāt siltumu, nenovilkt drēbes, cimds un cepuri.

Parādiet eksperimentu.

Lai pierādītu, cik svarīgi ir saglabāt ķermeņa siltumu, vadītājs/ skolotājs parāda sekojošu eksperimentu:

Paņemiet līdzī termosu ar apmēram +40 grādu karstu ūdeni. Paņemiet arī 2 vienādas plastmasas burkas ar vākiem. Katrā vajadzētu ieliet apmēram 1/2 l ūdens. Ļaujiet bērniem pārliecināties, ka ūdens abās burkās ir vienādā daudzumā un vienādi silts. Nolieciet abas

burkas uz zemes, vienu ar vāciņu un otru bez tā. Atstājiet tās 15 min. Tikmēr pastāstiet bērniem, ka siltumu labāk var saglabāt, ja jakai vai kombinezonam aizvelk rāvējslēdzi, uzvelk pāri ausīm cepuri un paceļ apkakli. Pēc 15 min. uzaiciniet bērnus pataustīt ūdeni abās burkās. Viņi tūlīt ievēros, ka ūdens burkā ar vāku ir siltāks nekā ūdens burkā bez tā. Šādā veidā viņi sapratīs, cik svarīgi ir paturēt galvā cepuri. «Uzliec vāciņu un būs siltāk.»

To pašu eksperimentu var izmantot, lai parādītu izolējošā slāņa efektu. Nolieciet vienu burku uz guļvietas un otru uz zemes, abas ar vāciņiem. Arī šeit bērni ievēros temperatūras atšķirību pēc 20 min.

Ķermeņa temperatūras pazemināšanās ir viena no tām briesmām, kura varētu draudēt bērnam apmaldīšanās situācijā. Ķermeņa temperatūras pazemināšanās iemesli varētu būt:

- zema gaisa temperatūra;
- nepiemērots apģērbs;
- mitrums (mitras drēbes aizvada ķermeņa siltumu 20 × ātrāk nekā sausas);
- saskare ar aukstiem priekšmetiem, kuri pazemina ķermeņa temperatūru (sēžot pret vai uz auksta akmens, sēžot vai guļot uz aukstas zemes);
- vējš, brāzmas, caurvējš (kuri izpūš silto gaisu no drēbēm).

Šie iemesli ir bīstami katrs par sevi, kombinācijā tie ātri pazemina bērna ķermeņa t° līdz līmenim, kurš ir bīstams dzīvībai.

Normāla ķermeņa temperatūra ir ap $+37^{\circ} C$

Ja ķermeņa temperatūra pazeminās līdz $+35^{\circ}$, tad cilvēks sāk drebēt.

Drebēšana ir ķermeņa mēģinājums pastiprināt siltuma rašanos ar piespiedu muskuļu darbību. Drebēšana patērē vairāk enerģijas nekā staigāšana apkārt. Tādēļ izstāstiet bērniem, ka salšanas gadījumā ir jāstaigā apkārt «savam īpašumam», lai sasildītos. (Jādanco apkārt eglei).

Ja drebēšana nepalīdz un ja netiek izdarītas nekādas kustības, ķermeņa temperatūra vēl vairāk pazeminās. Ap $+34^{\circ} C$ bērns kļūst vēl vairāk ierāvēs sevī un vienaldzīgs, ķermeni no aukstuma sāk kratīt drebuļi. Tagad tiek patērēts liels enerģijas daudzums. Šādā situācijā ir grūti palīdzēt sev pašam: ir pazeminātas spriešanas spējas, ķermenis liekas stīvs un nejutīgs. Tiek zaudēta interese par notiekošo. Nav droši, ka šādā stāvoklī varētu reaģēt uz saucieniem vai arī baterijas spīdināšanu. Parasti šādā situācijā apguļas, pieraujot kājas pie ķermeņa, aptverot tās ar rokām (embrija poza).

Cik ātri ķermeņa temperatūra pazeminās ir tāpat atkarīgs no apģērba, gadalaika, apkārtējās vides temperatūras, mitruma, vēja, vispārējā veselības stāvokļa un gribasspēka piecelties un staigāt, lai sasildītos.

Tagad būtu laiks beigt šo rotaļu — vingrinājumu ar bērnu grupu. Savāciet bērnus un žigli atkārtojiet iegūtās zināšanas, pamatojoties uz mūsu «atslēgas vārdiem». Atslēgas vārdus viņiem būtu jāatceras visai tālākajai dzīvei, kas vienlaicīgi ir arī trīs zelta likumi:

1. Apkamp koku;
2. Esi redzams un dzirdams;
3. Saglabā siltumu.

Būtu labi pārbaudīt, vai bērni ir uztvēruši šo trīs izdzīvošanas pavedienu saturu. Labprāt paskaidrojiet ar viņiem un aplūkojiet plakātu «Maldis mežā».

Divi «atkārtojuma» vingrinājumi telpās un laukā

Papildus eksperimenti un mēģinājumi var tikt izdarīti gan telpās, gan arī laukā — pagalmā. Idejas ir ņemtas no kanādiešu materiāla «Lost In The Woods» (autors Colleen Politano).

Aktivitātes telpās.

Mērķis šim eksperimentam ir parādīt bērniem, kāda nozīme ir izolējošam klājumam guļvietā, lai viņi nesēdētu vai negulētu uz aukstas zemes vai citas pamatnes.

Sagatavošanās darbi iepriekšējā vakarā: paņem cepamo plātņi no cepeškrāsns un uzber uz tās vismaz 1 cm biezu zemes kārtiņu. Samitrina zemi ar puķu smidzināmo pudeli. Ieliek plātņi ar samitrināto zemi ledusskapī.

Nākošajā dienā: pēc tam, kad esat pastāstījis, ka zeme bieži mēdz būt pārāk auksta, lai uz tās sēdētu vai gulētu ilgāku laiku, izņem plātņi ar zemi no ledusskapja. Ļauj lai bērni ar plaukstu patausta, cik auksta tā ir. Paņem kārtīgu sausas zāles sauju, sausas lapas vai arī mazus zariņus un uzliec uz plātnes. Ļauj bērniem pataustīt izolācijas materiālu un paturēt uz tā roku. Vēsums nebūs jūtams tik izteikti kā pirmajā reizē.

Paņem nost zāli, lapas vai zarus. Uzliec uz zemes gabaliņu kartona vai frigolīta. Ļauj bērniem aptaustīt plātņi vēlreiz un sajūst, ka vēsums tik tikko ir jūtams cauri kartonam un nemaz nav jūtams cauri frigolītam.

Secinājumi: Ja apmaldās un nepieciešams ierīkot sev sēdvietu vai guļvietu, tad vieglāk ir saglabāt siltumu, ja uz tās uzklāj izolējošu materiālu. Tam jābūt sausam un pietiekošā daudzumā, pretējā gadījumā tas laidīs cauri aukstumu. Tas var būt gan dabas materiāls, gan arī dažādi piesārņojošie materiāli, kas atrodami mežā (kartona gabali, plastmasas izstrādājumi u.c.).

Lai papildus uzsvērtu atšķirību starp izolētu un kailu zemi, var atkārtot eksperimentu ar burkāms bez vāka, kurās ir ūdens, kas uzsildīts atbilstoši ķermeņa temperatūrai. Novieto vienu burku tieši uz atdzesētās zemes un otru uz tās ar izolējošā materiāla kārtu. Pēc 15 minūtēm bērni varēs sajūst, ka ūdens būs siltāks burkā, kas atrodas uz izolējošā materiāla kārtas un nevis uz kailas zemes. Pārrunā ar bērniem, ko tie varētu darīt lai ķermenis neatdzistu, ja viņiem gadītos apmaldīties.

Pasākumi brīvā dabā

Šos vingrinājumus vajadzētu izpildīt dzestrā vai aukstā, vējainā dienā, lai panāktu lielāku efektu. Izskaidrojiet bērniem, ka nu viņi piedzīvos ko tādu, ko būtu vēlams zināt gadījumā, ja apmaldītos. Pasākums paredzēts, lai apgūtu dažas viltības, kā saglabāt siltumu.

Sadaliet bērnus pa pāriem, vai ļaujiet katram bērnam pašam izvēlēties savu vietu (pārredzamā attālumā), lai viņš varētu apsēsties uz zemes. Palūdziet bērnus aizvilkt jakām slēdzējus līdz augšai, uzlikt kapuces vai cepures un pacelt apkakles. Ļaujiet viņiem tā pasēdēt dažas minūtes, lai paspētu sajūst vēja radīto aukstumu. Pēc jūsu aicinājuma, lai bērni sameklē savus partnerus un apsēžas cieši kopā un apkampjas, tā lai viņi sajūstu viens otra siltumu. Pēc dažām minūtēm aizvediet bērnus sētas aizvēja pusē, piemēram, aiz dzīvžoga, kāda krūmāja vai mājas sienas. Sēžot aizvējā cieši kopā nu viņi jūt ievērojamās atšķirības, kādas ir uzturoties atklātā vietā.

Pārrunājiet ar bērniem, ko viņi izjuta sēdēdami vienatnē. Vai bija auksti? Vai esot divatā viņi jutās siltāk un drošāk, kā tad viņi jutās? Siltāk? Drošāk? Kāpēc ir tāda atšķirība, sēžot aizvējā. Un ko bērni darītu gadījumā, ja viņi kopā ar draugu būtu apmaldījušies?

Rezultāts šai izglītošanai būs, ja vecāki, skolotāji vai audzinātāji uzmanīs, lai bērniem vienmēr līdzī būtu silpe, uzturoties ārpus bērnu dārza vai mājām (Piestipriniet to bērna drēbēm, rāvējslēdzim vai citur, bet nekādā gadījumā auklīnā ap kaklu).

Kopsavilkums.

Veidi un paņēmieni, kā izglītot bērnus.

- ◆ Ļaujiet bērnam pašam mēģināt risināt problēmas un darīt darbu. Ja bērns darbojas pats, attīstās viņa domāšana un izpratne. Tu vari būt locis, bet ne kapteinis uz kuģa.
- ◆ Raugieties, lai būtu visi priekšnoteikumi bērna nedalītas uzmanības iegūšanai. Bērnam nav tādu pašu iespēju kā pieaugušajam apslāpēt apkārtnes traucējošos iespaidus.
- ◆ Veidojiet jaunas zināšanas uz iepriekšējo bāzes. Lietojiet piemērus un palīdziet atrast bērnam atmiņu pavedienu, kas sasiens iepriekš iegūtās zināšanas ar jaunajām tā, lai viss būtu kopsakarībā.
- ◆ Pārbaudiet, vai bērns ir sapratis jūsu stāstīto, lūdzot to viņam atstāstīt saviem vārdiem. Tas bieži vien novērš neskaidrības situācijās, kad bērns negrib pārjautāt, lai neradītu priekšstatu, ka viņš ir dumjš.
- ◆ Sasaisti abstrakcijas ar bērna konkrēto pieredzi. Vai tu atceries, kad...
- ◆ Atkārtošana ir vienīgais veids, kā nostiprināt zināšanas.
- ◆ Esi piesardzīgs ar bērna kritizēšanu. Ja bērns neatceras un tu viņu par to kritizē, tad pastāv iespēja, ka bērns to uztvers kā neveiksmi un padosies — «es nespēju iemācīties». Visi bērni ir ieinteresēti mācīties un aizmirst ne aiz ļaunprātības.
- ◆ Viss iemācītais būs efektīvs, ja tas būs daudzveidīgs. Smadzenes reaģē uz pārmaiņām. Lai uzlabotu bērna spēju iemācīties, var kombinēt teorētiskās zināšanas ar praktiskajām.

Informācija vecākiem.

Nepietiek ar bērnu izglītošanu.

Bērnu iepazīstināšanai vienīgi ar «Trīs zelta likumiem» nav īpaši liela nozīme, ja pēc iespējas vairāk bērnam tuvo cilvēku nezin, ko bērni ir apguvuši neizprotot situāciju, kādā bērns atrodas apmaldīšanās gadījumā un to, cik svarīgi ir pēc iespējas ātrāk ziņot par bērna pazūšanu.

Izplati informāciju vecākiem.

Mēs aicinām jūs izplatīt informāciju tālāk bērnu vecākiem, piemēram, vecāku sapulcēs, tematiskās pēcpusdienās vai citos piemērotos gadījumos.

Mēs iesakām, lai jūs informētu vecākus, pirms jūs sākat bērnu izglītošanu, lai vecāki mājās saprastu, par ko bērni runā.

Tā kā bērni pusgada vai gada laikā piedalās atkārtotās aktivitātēs, tad pieaugušajiem, kam ir saistība ar pazudušo bērnu meklēšanu, vajadzētu galvenajos vilcienos atkārtot informāciju vecāku tikšanās reizēs.

Vecāku informācija.

Katrs bērns savu mācību līdzekļu ietvaros saņem informāciju vecākiem, kas varētu būt par pamatu, lai padarītu uzskatāmāku un vieglāk saprotamu, ko un kāpēc bērni ir mācījušies.

Izmantojiet brošūru, kad vecāku sapulcē sniedziet informāciju par pazudušo meklēšanu.

Bērni ir jūtīgi apmaldīšanās gadījumos

Bērniem līdz 12 gadu vecumam ir 1,5 reizes lielāks enerģijas patēriņš kā pieaugušajiem. Tas nozīmē, ka viņi ātrāk kā pieaugušie nonāk pārtikas un ūdens trūkumā, un ķermeņa atdzišana parasti iespaido viņu iespējas parūpēties par sevi apmaldīšanās gadījumā. Citi nozīmīgi faktori ir laika apstākļi, apģērbs, bērna attīstība, zināšanas un pieredze.

Tāpēc mums jādod bērniem zināšanas.

«Atrast pazudušo» izglītība nozīmē iemācīt bērniem dažus vienkāršus — atrodi mani vieglāk — paņēmienus, lai bērni tiktu atrasti ātrāk, ja viņi būtu apmaldījušies. «Atrast pazudušo» zināšanas varētu apmaldīšanos no traģēdijas un šausmīga pārdzīvojuma vērst par notikumu ar laimīgām beigām.

Bērniem jāiemācās «Trīs zelta likumi»

- ◆ **Apkamp koku.** Ir svarīgi, lai bērns paliktu uz vietas. Tad iespējams viņu ātrāk atrast. Ja bērns riņķo apkārt, viņš iztērē savas enerģijas rezerves un pastāv lielāka iespēja tikt ievainotam.
- ◆ **Esi redzams un dzirdams.** Bērnam jāiemācās dažus vienkāršus nelaiemes signālus un vienmēr jātur pie sevis svilpe un jāmāk to lietot.
- ◆ **Saglabā siltumu.** Siltuma zudums rada lielas briesmas pazudušajiem. Bērnam jāmāk uzcelt vienkāršu būdu ar izolētu grīdu un jāuztur ķermeņa siltums, turot mugurā drēbes.

Pieaugušo atbildība.

Mēs nekādā gadījumā nevaram novelt atbildību uz bērnu, lai viņš pats tiktu galā ar situāciju. Tas ir pieaugušo pienākums — pēc iespējas ātrāk atrast un palīdzēt bērnam, kas apmaldījies.

Vecāki var novērst.

- ◆ Gērbiet bērnu krāsainās drēbēs, lai viņš būtu labāk ieraugāms. Nevelciet zaļas vai tumšas drēbes vasarā, bēšas vai brūnas rudenī un pavasarī un baltas vai pelēkas ziemā. Pie piedurknēm un bikšu starām piešūti atstarotāji palielina iespēju tikt pamanītam tumsā.
- ◆ Pārlieciniet savu bērnu, ka pieaugušie vienmēr meklēs tik ilgi, līdz viņi būs atraduši to, kurš ir apmaldījies. Viņi nekad nepadosies. Ir ļoti liela nozīme tam, ka bērns, kuram gadījies apmaldīties, par to nešaubās.
- ◆ Nevienam nav jākaunās par to, ka ir apmaldījies. Tas var notikt gan ar lieliem, gan maziem.
- ◆ Kad pazudušais bērns tiek atrasts, viņš jāsatiek ar prieku un maigumu.
- ◆ Iemāci bērniem, ka mūsu dabā nevienam nav jābaidās no savvaļas dzīvniekiem.
- ◆ Pārbaudi, lai tavam bērnam vienmēr būtu līdzī svilpe.
- ◆ Nostipriniet zināšanas vingrinoties un atkārtojot «Trīs zelta likumus» kopā ar bērnu.

Ja bērns pazūd.

Ziņojiet policijai, cik ātri vien iespējams. Nevilcinieties! Apgabals, kurā bērnu varētu atrast katru stundu palielinās četras reizes.

Ziņojiet par pazudušo drīzāk vienu reizi par daudz, nekā vienu reizi par maz.
--

Ņemiet palīgā bērnus.

Ļaujiet bērniem palīdzēt, parādot vecākiem, ko viņi ir iemācījušies, piemēram, ar teātra lugas vai «Maldu takas» palīdzību. Nodaļā «Spēles un vingrinājumi» jūs atradīsiet veidus, kā noorganizēt mācību izbraucienu kopā ar vecākiem.

ĶERMEŅA TEMPERATŪRAS PAZEMINĀŠANĀS

SEKAS

Bērni ir ārkārtīgi jūtīgi pret ķermeņa temperatūras pazemināšanos un šķidruma zudumu, un tas ir galvenokārt tādēļ, ka bērniem, salīdzinot ar mums pieaugušajiem, ir mazāks cirkulējošo asiņu daudzums attiecībā pret ķermeņa virsmu. Bez tam maziem bērniem vēl nav pilnībā attīstījusies asins cirkulācija. Atkarībā no laika apstākļiem un gadalaika bērna ķermeņa atdzišana no nenozīmīga riska var pārtapt par draudošām briesmām bērna drošībai un dzīvībai.

Cilvēkam nepieciešams uzturēt konstantu iekšējo ķermeņa temperatūru, apmēram $+37^{\circ}\text{C}$. Tad vislabāk funkcionē ķermeņa muskuļi, nervu sistēma, iekšējie orgāni un ķīmiskie procesi. Neraugoties uz tādiem apkārtējās vides faktoriem kā aukstums, sals, vējš, mitrums un ķermeņa paša aktivitāte, ķermenis spītīgi cenšas uzturēt savu ķermeņa temperatūru ap $+37^{\circ}\text{C}$, ne vairāk un ne mazāk. Ķermeņa siltumregulācijas mehānismi ir jūtīgi un efektīvi, bet ja ķermeņa temperatūra kļūst augstāka vai zemāka, mums rodas problēmas.

Veidi kādos ķermenis var zaudēt siltumu:

- Zema apkārtējā gaisa temperatūra, kas atdzēsē ķermeni.
- Nepietiekams apģērbs, vai apģērbs ar nepietiekamu ķermeņa siltuma aizsardzību.
- Mitrums. Mitras drēbes aizvada ķermeņa siltumu 20 reizes ātrāk nekā sausas. Mitrā āda zaudē ķermeņa siltumu, tam mitruma veidā iztvaikojot caur ādu.
- Saskare ar aukstiem priekšmetiem, kas aizvada ķermeņa siltumu, piemēram, sēžot uz auksta akmens vai atbalstoties pret to; sēžot vai guļot uz aukstas zemes.
- Vējš, caurvējš, kas aizpūš ķermeņa sasildīto gaisu no drēbēm.

Šie apstākļi ir bīstami katrs atsevišķi, bet vairāki kopā var ļoti ātri pazemināt ķermeņa temperatūru līdz līmenim, kas jau nozīmē briesmas dzīvībai.

Atbildes reakcija uz ķermeņa temperatūras pazemināšanos.

Ja ķermeņa temperatūra atrodas robežās starp $+37^{\circ}\text{C}$ un $+39^{\circ}\text{C}$, tad muskuļi, nervi, orgāni un dažādie procesi ķermenī funkcionē vislabāk. To var nosaukt par mūsu ķermeņa darba temperatūru.

Ja ķermeņa temperatūra pazeminās var novērot šādas sekas:

$+37^{\circ}\text{C}$: Normāla atpūtas temperatūra. Temperatūras robežās no $+37^{\circ}\text{C}$ līdz $+39^{\circ}\text{C}$ optimāli strādā muskuļi, nervi un iekšējie orgāni, kā arī normāli norit dažādie ķīmiskie procesi ķermenī.

- +35° C:** Dreibēšana. Ķermenis signalizē, ka siltums jeb siltuma izolācija ir nepietiekoša. Dreibēšana ir piespiedu muskuļu darbs, kas patērē enerģiju, lai palielinātu siltuma ražošanu. Muskuļi izmanto cukuru kā kurināmo, līdz ar to pazeminot cukura saturu asinīs. Pasliktinās muskuļu un nervu funkcijas. Bērns reaģē lēnāk un viņam ir grūti veikt muskuļu kustību koordināciju. Iespējams, ka bērna neveiklības dēļ var notikt nelaime.
- +34° C:** Auksti drebuļi. Ķermenis kāpina siltuma producēšanu ar spēcīgu muskuļu darbu. Bērns guļ embrijam līdzīgā pozā un ir nespējīgs pats sev palīdzēt.
- +33° C:** Bērnā sākas krampji, viņš kļūst stīvs un nejūtīgs un zaudē spriešanas spējas. Ir neiespējami, ka bērns pats varētu tikt ar sevi galā šādā stāvoklī.
- +30° C:** Bērns zaudē samaņu.
- +24° C:** Parādās sirds darbības traucējumi; saraustīts sirds ritms, kā arī pastāv risks, ka sirds var apstāties.

Ļoti ierobežots temperatūras intervāls.

Kā redzams, ir ļoti ierobežots temperatūras intervāls, kurā ķermenis funkcionē normāli. No iepriekš minētā izriet, cik ļoti jūtīgs ir bērns jau dreibēšanas stadijā. Mēs, pieaugušie, no pieredzes zinām vai varam izdomāt, ka kustoties vai arī veicot citus pasākumus, varam aizkavēt ķermeņa atdzišanu. Taču bērnam nav šīs pieredzes kā viņam būtu jārikojas. Ne ātrāk, kā sākot ar 12 gadu vecumu, bērna mentālais briedums pieļauj, ka viņš varētu sākt saprast cēloņus un izvēlēties rīcību.

KĀ MAN ĢĒRBT SAVU BĒRNU?

«Atbilstoši vecajam, labajam daudzkārtu principam», — mēs atbildam. Pēc šī principa ir viegli pielāgot apģērba nodarbošanās veidam un laika apstākļiem. Gaiss starp apģērba kārtām kalpo kā izolētājs.

Apakšveļa.

Parasti apakšveļa ir izgatavota no kokvilnas, kurai ir īpašība uzsūkt ļoti daudz mitrumu. Kad bērns spēlējas un ir sasvīdis, apakšveļa uzsūc sviedrus un tas nozīmē, ka bērna ķermenis ātrāk atdziest. Tik ilgi, kamēr bērns kustas, problēmu nav, bet tiklīdz viņš beidz draiskoties, mitrā apakšveļa sāk atņemt siltumu bērna ķermenim.

Kokvilnas šķiedra piebriest mitrā vidē. Austs, mitrs kokvilnas audums kļūst gandrīz gaisa ne-caurlaidīgs. Tas nozīmē, ka ķermeņa izdalītie ūdens tvaiki netiek cauri apģērba kārtai, kondicionējas un ķermenis vēl vairāk sasvīst un kļūst mitrāks. Kad bērna kustības kļūst lēnākas (var teikt, ka bērns kļūst mierīgāks, kad rotaļas vairs nav tik mežonīgas), mitrais apģērba gabals atņem siltumu bērna ķermenim. Iedomājies slapju kokvilnas kreklu, kā tas pielīp mugurai, kāds aukstums sajūtams.

Ja bērns ir telpās rotaļājies un gatavojas doties laukā aukstumā, vajadzētu vispirms uzvilkt sausu apakšveļu. Labākais apakškreklis ir no sintētiska materiāla, kas neuzsūc sviedrus. Šādu apakšveļu ir grūti iegādāties. Vislabākā alternatīva ir vilnas frotē. Ja jūs tomēr izvēlaties kokvilnu, tam jābūt triko (adītam), kura cilpās labāk saglabājas siltais gaiss, pat ja audums kļūst mitrs.

Brīdinājums džinsu valkātājiem.

Džinsu audums ir sevišķi stiprs, no cieši austas kokvilnas (ievēro, audums jau ir ļoti blīvs). Ja bērns ģērbies džinsos saslapinās, pastāv iespēja ātri zaudēt ķermeņa temperatūru. Padomā, cik ilgs laiks paiet, lai istabas temperatūrā izžāvētu tikko mazgātus džinsus. Cik liktenīgi var izvērsties situācija, ja bērns ir apmaldījies un saslapinājis džinsus.

UZMANĪBU!

Padomā par ugunsdrošību! Uzmaniet, lai bērns nemonētu atklātas uguns tuvumā ar sintētiska vai līdzīga materiāla džemperiem. Šāds apģērba gabals ir viegli uzliesmojošs un var sākt degt un kust, radot smagus apdegumus.

Otrais un trešais likums.

Virš apakšrekla vajadzētu bērnam vilkt T-kreklu vai ko citu tamlīdzīgu un uz tā siltuma aizturošu, vilnas vai sintētiskas džemperu. Labi ir arī plīša džemperu, jo tas ir materiāls, kurš nekļūst mitrs un pat slapjš silda. Tas arī ātri žūst.

Vecais, labais vilnas džemperis ir universāls apģērbs. Tas silda labi, pat ja kļuvis slapjš, pateicoties vilnas dzijai, kas saglabā silto gaisu neatkarīgi no tā vai vilna ir slapja vai nē.

Virskārta.

Virskārtai jābūt lietus vai vēja necaurļaidīgai. Jāskatās, lai bērns nebūtu sagērbts par biezu zem virsjakas. Kad bērns ir sasvīdis, mitrums kondensējas biežās virsjakas iekšpusē. Daļā no pārdošanā esošajiem materiāliem ir pievērsta uzmanība šai problēmai. Materiāls ir pārklāts ar plānu kārtiņu, kurā ir ļoti mazas poras, kas laiž cauri ādas izdalītos ūdens tvaikus, bet ir pārāk mazi, lai nelaiestu cauri mitrumu no ārpuses. Šie materiāli ir dārgi un ir jāšaubās vai tie ir piemēroti bērniem, jo maza bērna ķermenis svīst mazāk, vairāk svīst galva.

Ģērbies samērīgi!

Vislabāko siltuma efektu iegūst, ja drēbes sadala pa visu ķermeni vienmērīgi. Virsmai tuvie, temperatūras jutīgie asinsvadi atrodas plaukstās, rokās, pēdās, kājās kā arī galvā. Spriežot pēc apģērba, daļa pieaugušo ar ķermeņa apakšējo daļu dodas uz Maljorku, bet ar augšējo uz Ziemeļpolu.

Kombinezons.

Piemērots apģērbs maziem bērniem ir kombinezons. Tas vislabāk pasargā bērna muguru. Apkaklei jābūt mīkstai un tādai, lai ar aizdares palīdzību varētu regulēt ķermeņa siltumu. Ja bērnam kļūst karsti, aizdari var nedaudz atvērt, lai bērns nesāktu svīst. Apkakles aizdarei jābūt no tāda materiāla, kas neuzsūc mitrumu. Aizdarei jābūt dubultai, lai aizkavētu vēja un aukstuma piekļūšanu ķermenim cauri rāvējslēdzim. Dubultā aizdare novērš to, ka bērns var sevi ievainot, aizvelkot rāvējslēdzi. Uzmani, lai rāvējslēdzēja «aizvelkamā ķepiņa» ir viegli pieejama. Tu vari viegli pagarināt to, ieverot «actiņā» atslēgas riņķi. Visam jābūt pēc iespējas vienkāršāk, lai bērns pats varētu regulēt siltumu pat ar dūraiņiem rokā. Kombinezona kāju garumam jābūt pietiekošam, pie potītēm cieši pieguļošam.

Daļai kombinezonu ir kapuces. Tā kā spēļu laikā aiz kapuces var viegli aizķerties, būtu vēlams, lai tās ir noņemamas. Labākā galvas sega ir adīta cepure.

Kombinezonu oderes mēdz būt izņemamas. Kombinezonam vispirms ir jākalpo kā aizsargam pret vēju un mitrumu. Virsējai kārtai jābūt ūdens necaurļaidīgai un izturīgai. Visbiežāk tas ir neilona audums ar kokvilnas oderi. Aizsargslāņa apstrādei izmantoti sveķi. Tas nozīmē, ka audumu var mazgāt +40° C temperatūrā. Uzmanību! Lai atjaunotu ūdens necaurļaidīgo efektu, apģērbs jāžāvē +80° C temperatūrā, vai arī viegli jānogludina ar gludekli. Kad bērns paaugas, ieteicamas ir puscombinezona bikses un virsjaka. Tos var lietot atsevišķi vai kombinējot ar citiem apģērba gabaliem. Bērnam ir vieglāk pašam tos apģērbt.

Kāju apaušana.

Pēdas pašas siltumu nerada. Siltums tiek uzturēts pateicoties asins cirkulācijai. Lai saglabātu ķermeņa siltumu, ir būtiski, kā apautas kājas. Ja ir auksts, apaviem jābūt tik lieliem, lai pietiktu vietas gan biežām zeķēm, gan gaisam, gan ieliekamām pēdiņām. Padomā par to, ka bērns aug ātri un bieži tas notiek periodiski. Pārbaudi apavu lielumu regulāri.

Ieliekamā pēdiņa ieņem nozīmīgu vietu ziemas apģērbā. Vesela un tīra pēdiņa kalpo kā laba izolācija no zemes nākošam aukstumam. Saplēsta un netīra tā dod mazāku labumu. Ja pēdiņa ir netīra, tā kļūst blīva, zaudē savu izolējošo efektu un aizvada siltumu no kājas uz zemi. Pēdiņas bieži jāmazgā vai jānomaina. Ar zeķēm vien bieži nepietiek. Zem pēdām

zeķes ir saspiestas un, ja nav šīs izolējošās pēdiņas, siltums aizplūst. Uzmani, lai bērns apavos var pakustināt pirkstus un netiktu traucēta asinsrite. Ja tā ir traucēta, bērnam ātri sāk silt kājas. Ja apavi ir par ciešiem, novelkot kādu pāri zeķu, var palīdzēt atjaunot asins cirkulāciju.

Kāju svišana sagādā problēmas lielai daļai cilvēku. Bieži tiek apgalvots, ka ādas apavi ir labāki, jo tie «elpo». Tā ir kļūda. Vienīgi neliela daļa sviedru izspiežas cauri apaviem. Āda tikai absorbē mitrumu, un mums rodas priekšstats, ka tā elpo. Veids kā cīnīties pret sviedriem, ir izvadīt tos no apaviem ar zeķu un pēdiņu palīdzību. Izvēlies zeķes no tāda materiāla, kas uzsūc sviedrus.

Vislabākās ir vilnas zeķes. Tās uzsūc mitrumu un silda pat slapjas. Tikai tad, kad vilna ir pilnīgi mitra, rodas iespaids, ka kājas ir slapjas. Ja zeķes nenomaina, tās saslapina arī apavu ādu. Lai izžāvētu ādas apavus, vajadzīgs ilgs laiks. Lielā karstumā āda tiek bojāta. Tāpēc apavi un ādas cimdi jāžāvē istabas temperatūrā. Žāvēšana lielā karstumā padara ādu neelastīgu un tā kļūst trausla. Tā rezultātā rodas plaisas un mitrums ātrāk iekļūst apavos.

Ja nepieciešams valkāt vienus un tos pašus ādas apavus ilgāku laiku, bieži jāmaina zeķes. Ja atrodiēs mežā, tās jāmaina katru ceturto stundu. Pirms bērns gatavojas doties laukā pēc rotaļām istabā, nomainiet viņam zeķes, jo spēlējoties zeķes ir uzsūkušas sviedrus un, izejot laukā, kājas sāks silt.

Neslidošās istabas zeķes.

Tās ir praktiskas rotaļām istabā, bet nevar lietot kurpēs un zābakos. Neslidošās zeķes rada grūtības uzvilkt apavus un, tām sakrokojoties, pēda var tikt saspiesta un tiek traucēta asins cirkulācija.

Rūpējies par ādas apaviem!

Pērkot apavus, ādā ir zināms tauku saturs, taču ne vienmēr tas ir pietiekošs un tas vēl vairāk samazinās lietošanas laikā. Spodrināšana ar parasto apavu krēmu ir nepietiekama. Krēms tikai pārklāj ādu, veidojot ūdens aizsargājošo slāni. Tāpēc, laiku pa laikam, nepieciešams izmantot speciālu apavu ziedi, kas atjauno tauku saturu ādā. Tas neļauj ādai kļūt trauslai, cietai un plaisāt. Pretējā gadījumā āda kļūst tik cieta, ka šuves var radīt nobērums. Labi koptiem ādas apaviem lietošanas laiks palielinās 5 līdz 10 reizes.

Piemēro bērna apavus laika apstākļiem.

Gumijas zābaki ir piemēroti bērniem pavasaros un rudenos, kad laiks ir mitrs un lietains. Bērnu zābakiem jābūt stabiliem un ar nelielu papēdi. Nevelciet bērniem zābakus ar plānu zoli un bez papēžiem. Aukstā un mitrā laikā par labākiem tiek uzskatīti bērnu puszābaki ar gumijotu apakšējo daļu. Ļoti aukstā laikā jālieto īsti ādas apavi, kuriem jābūt tik lieliem, lai varētu uzvilkt vairākus pārus zeķu, kā arī ielikt siltās pēdiņas.

Lietus laikā apģērb bērnu saskaņā ar «jumta klāšanas principu».

Labākais aizsargs bērnam lietus laikā ir apģērbs, kas funkcionē kā jumts no kura ūdens notek. Cepures atlokam jāsedzas pāri apkaklei, lai ūdens netecētu uz muguras. Jakai jābūt pāri biksēm, lai arī šeit neiekļūtu mitrums. Lai kājas paliktu sausas, uzvelc ūdens necaurlaidīgo bikšu galus pāri zābaku stulmiem, ja bērns vēlas draiskoties lietus laikā.

Pat sniegs saslapina.

Tas pats jumta klāšanas princips der, protams, arī gadījumos, kad bērns grib doties laukā rotaļāties sniegā. Ir nepatīkami sajūst aiz apkakles vai zābakos iebirušu sniegu.

Izvēlies bērnam apģērbu košās krāsās.

Pēdējos gados par modes krāsām kļuvušās rūsas brūnā, sūnu zaļā, pelēkā un pārējās, tā saucamās, zemes krāsas nav tās labākās, domājot par bērnu drošību. Daļa vecāku ģērbj savus mazos bērnus aizsargkrāsas apģērbos. Šādas krāsas apģērbos ietērpts bērns ir grūti pamanāms, ja viņš ir apmaldījies vai tālāk aizklīdis. Iedomājies situāciju, kad nomaldījies bērns nobijies klīst apkārt, nevarēdams atrast pareizo ceļu. Beidzot bērns, nespēdams vairāk skriet, nokrīt zemē pie kāda krūma un vienkārši aiz noguruma pamazām aizmieg. Cik liela ir iespēja meklētājiem ātri atrast bērnu, ja viņa drēbes neatšķiras no apkārtējās dabas krāsām. Ģērbjot viņu košās krāsās, tu būtiski atvieglo atrašanu, bērnu meklējot. Bez tam tev pašam arī ir vieglāk pieskatīt savu bērnu, atrodoties ārpus mājas.

Padoms izbraukumam.

Paņemiet līdzi rezerves zeķes un plasmāmas maisiņus. Saslapinot kājas, vajag tikai uzvilkt sausas zeķes un pārvilkt tām pāri maisiņus. Uzvelkot slapjos apavus, tie vairs nesamitrinās sausās zeķes.

Kā Maldis apmaldījās.

(Pasaka, kas lasāma kā ievads vai noslēgums aktivitātēm brīvā dabā.)

Maldis bija uzcēlis fantastisku būdu no veciem dēļiem un koka gabaliem, ko viņš atrada kādā grabažu kaudzē netālu no rotaļlaukuma. Rotaļlaukums atradās pavisam tuvu lielā meža malai. No rotaļlaukuma, kurā Maldim līdz šim ļoti patika spēlēties, varēja redzēt tikai divas mājas.

Tur, kur Maldis atradās šobrīd, nevarēja redzēt nevienu. Tas bija vairākus simtus metru no Malda mājām, un gluži tik tālu projām viņš nedrīkstēja iet.

Maldim ļoti garšoja pankūkas ar zemeņu ievārijumu. Tieši tagad viņš par to iedomājās, jo vēders sacīja kurr — kurr.

« Es ceru, ka šovakar dabūšu pankūkas ar zemeņu ievārijumu», nodomāja Maldis.

Bet, pirms viņš gāja mājās ēst, viņam vajadzēja ieiet pavisam mazu gabaliņu lielajā mežā, lai dabūtu garu, taisnu koku, ko viņš bija nodomājis izmantot par karogkātu virs būdas jumta.

Bija ļoti grūti atrast īsti piemērotu zaru. Maldis gāja pa labi, tad pa kreisi, tad atkal pa labi un visbeidzot taisni.

Un tur, starp melleņmētrām, atradās tieši tas zars, ko Maldim vajadzēja. Tas būtu ļoti piemērots karogkātam. Maldis paņēma to, apgriezās uz papēža un ar priecīgu prātu skrēja būdas virzienā. Maldis skrēja un skrēja, dīvaini, taču viņš nenonāca līdz meža klajumam, kur tikai pirms dažām minūtēm bija būvējis būdu no dēļiem. Varbūt viņš skrēja nepareizā virzienā? Maldis apstājās, paskatījās pa kreisi, un viņam šķita, ka viņš redz rotaļlaukuma slīdkalniņus un šūpoles. Maldis ņēma kājas pār pleciem un skrēja, cik jaudāja.

Bet viņš nenonāca līdz savai būdai. Mežs tikai kļuva biežāks un biežāks. Koku arvien vairāk un vairāk, un zari, kas sitās Maldim sejā, arvien asāki un asāki.

Maldis apstājās. Viņš juta savu sirdi sitamies.

«Tuk, tuk», varēja dzirdēt.

Bet citādi mežā bija pavisam kluss.

«Es tūlīt būšu pagalam», nodomāja Maldis, «Atnāks lauva un mani apēdīs. Vai atnāks visi troļļi un aiznesīs mani projām uz troļļukalni un izvārīs zupā.»

Nu Maldis saprata, ka ir apmaldījies pa īstam.

Viņam bija ļoti labs un gudrs vectēvs.

«Ja vectēvs būtu te, es nekad nebūtu apmaldījies,» nodomāja Maldis.

Viņam patika domāt par vectēvu. Kad viņš domāja par vectēvu, viņš kļuva mierīgs.

Reiz vectēvs viņam stāstīja, kā vajadzētu rīkoties, ja gadītos apmaldīties. To vectēvs viņam stāstīja, kad viņi abi sēņoja dienu pirms Malda dzimšanas dienas, tātad 14. septembrī.

Vectēva balss bija tik mierīga un droša. Un vai tikai tas nebija vectēvs, kas Maldi uzrunāja tieši tagad. Protams, tā bija vectēva balss, ko viņš dzirdēja:

«Ja tu esi mežā apmaldījies, tu neskraidi apkārt uz visām debess pusēm, kā nobijusies un prātu zaudējusi vista.»

Tas ir tieši tas, ko es šobrīd daru — skraidu apkārt kā «prātu zaudējusi vista», nodomāja Maldis un iekoda sev lūpā.

«Ja tu es apmaldījies, tev ir jāapstājas un jāpaliek uz vietas. Pie kāda koka. Tava koka. Tu

vari apkampt to uz mirkli. Koks un tu — jūs abi būsit draugi — līdz nāks kāds pieaugušais», bija teicis vectēvs.

Maldim vajadzēja paiet tikai trīs soļus, līdz viņš stāvēja pavisam blakus lielai eglei.

«Sveika! Mēs esam draugi — tu un es», teica Maldis eglei un nolieca zarus tā, ka cieši piekļuva stumbram. Malda rokas sniedzās tieši apkārt kokam.

«Nu es daru, kā sacīja vectēvs. Es apkampju koku», domāja Maldis.

«Vectēvu es esmu apkampis. Un Annas tanti es esmu apkampis. Un Dzintras tanti. Un māsiņu Viktoriju. Bet šī ir pirmā reize, kad esmu apkampis koku», nodomāja Maldis.

«Vai bija vēl kaut kas, ko vectēvs mācīja darīt, ja apmaldos», prātoja Maldis.

Protams. Kokā jāuzkar savādas lietas, tad tas izskatīsies dīvaini, un meklētājs brīnīsies, kas tas ir un apstāsies, lai izpētītu šo vietu mazliet rūpīgāk.

Maldis parakās kabatās. Tur atradās briesmīgais plastmasas vecis, ko viņš bija dabūjis no Frederika. Tas bija sarkanmelns. To gluži labi varēja uzsēdināt zarā. Un, kad Maldis palūkojās apkārt, viņš zemē ieraudzīja vēl trīs krāmus, ko pakārt kokā: tukšu alusbundžu, sarūsējušu riteņa stūri un plastmasas maisiņu, uz kura bija rakstīts «RIMI». Maldim izdevās uzkārt visas grabažas egles zaros.

Maldim gluži vai iepatikās šeit — pie koka. Vectēvs tika sacījis, ka pieaugušie meklēs, kur vien varēs, ja bērns būs apmaldījies, un viņi nepadosies, kamēr nebūs bērnu atraduši.

«Vectēvs un mamma, tētis un Annas tante, Dzintras tante un māsiņa Viktorija nu meklē mani. Un varbūt policija arī», domāja Maldis.

«Interesanti, ko viņi ieraudzīs vispirms, briesmīgo veci vai riteņa stūri, vai mani?»

Tā kā Maldis bija varen čakls būdu būvētājs, tad pavisam drīz viņš sāka laužt zarus no apkārt augošajiem kokiem.

Drīz būda bija gatava. Viņš pārlika egles zarus pāri sava paša koka zemākajiem zariem un apsedza būdā zemi ar žagariem.

«Šeit es varu arī gulēt», domāja Maldis un ielīda savā mazajā būdā.

Kamēr Maldis sēdēja savā būdā, pār mežu sāka nolaisties krēsla. Viņš atkal sajuta vēderā kurkstēšanu. Bet tas vairs nebija nekāds kurr — kurr, tagad vēderā rībēja un kļiedza.

«Pankūkas, pankūkas», tā kļiedza Malda vēderā.

Bet pēkšņi skaļāk par troksni vēderā atskanēja kāda balss. Tā atkal bija vectēva balss:

«Vai atceries, tev jāizveido neliela sēta ap savu būdu? Žogs no zariem būtu labs.»

Tagad laukā bija pavisam tumšs. Pie debesīm varēja redzēt zvaigznes. Un tur spīdēja mēness gluži kā lampa.

«Es parādīšu vectēvam, kad viņš mani atradīs, ka esmu atcerējies visu, ko viņš man mācīja. Es uztaisīšu žogu savai mazajai sētai», nodomāja Maldis.

Viņš bija patiesi lepns par savu žogu. Viņš pastaigājās šurp turp pa savu sētu. Tā bija tieši piecus soļus gara un trīs soļus plata.

«Bet kur man ir tualete? Man nav tualetes», Maldis šausmās saprata.

«Es taču nevaru arī čurāt savā sētā», viņš nodomāja, un aizgājis aiz koka, izčurāja vismaz piecus litrus. Viņam nekad agrāk nebija tik ļoti gribējies čurāt.

«Pankūkas, pankūkas», kļiedza vēders.

Bija kļuvis vēss. Maldis ielīda būdā un saritinājās uz egļu zariem. Viņš pārvilka cepuri vēl vairāk pāri ausīm.

«Nu viņiem mani jāatrod. Atrodiet Maldi!», nodomāja Maldis un nevarēja atturēties pats par sevi nepasmējies.

«Es esmu apmaldījies, bet viņi atradīs Maldi.»

Kaut kas spieda Maldim sānus, kad viņš gulēja zemē. Likās, tas bija mazs un ciets. Maldis piecēlās uz ceļiem un skatījās lejā. Tur nebija nekā. Tad viņš ar roku aptaustīja jaku. Droši vien kabatā atradās tas, kas spieda.

Maldis atvilka rāvējslēdzi. Tur bija dzeltena svilpe, ko viņam bija iedevis vectēvs. Tā karājās auklā, kuru vectēvs bija piesējis slēdzējam.

«Sveiciens no vectēva», domāja Maldis.

«Nekliedz līdz aizsmakumam, bet iepūt svilpītē», teica vectēvs.

Malda vaigi izskatījās kā sarkani baloni, kad viņš pūta svilpē, cik spēja.

«Piiiiiiii...!»

«Zumm, zumm, zumm», bija atbilde uz Malda svilpes signālu.

Kas tas bija par troksni klusajā mežā?

«Zumm, zumm, zumm», atkal varēja dzirdēt, bet šoreiz daudz skaļāk un trokšņaināk.

Protams, tas bija helikopters. Un tas lidoja tieši virs Malda galvas. Viņš traucās ārā no būdas un māja ar rokām. Helikopters pazuda.

Maldis sasprindzis klausījās, vai helikopters neatgriezīsies. Malda ausis izskatījās kā piltuves. Vai viņš dzirdēja pareizi? Vai tās bija cilvēku balsis, ko viņš dzirdēja? Pieaugušo balsis, kas sauca viens otram un radīja kņadu. Un suņa rejas?

Nu viņš bija pavisam pārliecināts, ka tie ir cilvēki, kas meklē viņu.

Maldis kļiedza no uztraukuma:

«Hallo, hallo, es esmu šeit.»

Un tad viņš atcerējās svilpi.

«Piiiiiiii...!»

Pirmais, ko Maldis ieraudzīja, bija melns policijas suns, kurš rāvās uz priekšu garā pavadā. Tad nāca policists, kas turēja garo auklu. Policijas suns metās pie Malda. Apsēdās, ierējās un paskatījās uz savu saimnieku — policistu.

«Vai tu esi Maldis?», jautāja policists.

«Nē, vairs nē», iesmējās Maldis.

Un pirms viņš bija paspējis pateikt ko vairāk, pie viņa piesteidzās vectēvs, mamma, tētis, Annas tante, Dzintras tante un māsīca Viktorija, un miljoniem cilvēku, kurus Maldis nekad agrāk nebija redzējis, un visi gribēja apkampt Maldi, bet neviens viņa koku.

«Es redzēju tevis būvēto žogu ap būdu. Tu esi brašs vīrs, kas seko gudram padomam», teica vectēvs, kad viņi vēl naktī sēdēja Malda virtuvē un ēda pankūkas ar zemeņu ievārījumu.